

Tina Carlsson

Förflyttning via mikroessäer

05092006-28112011

Tina Carlsson bor i Göteborg och arbetar som konstnär och är lektor i visuell gestaltning på Konstfack. Utbildning: kandidatexamen, fotografprogrammet, Högskolan för fotografi; masterexamen i fri konst, Konstfack och doktorandtjänst, Konsthögskolan Valand, Göteborgs Universitet 2006-2011. Hon har under de senaste två åren bland annat ställt ut på: Stadsbiblioteket, Göteborg, *the sky is blue* (2011); Galleria FAFA, Helsinki, Finland *Thinking tools* (2011) och på Galleri Verkligheten Umeå (2010). Avhandlingen *the sky is blue* innehåller fotografi-, teckning- och textverk och försöker visa att både institutionella och subjektiva begränsningar är närvarande i våra liv, men att vi i drömmar, fantasier och visioner har förmågan att överskrida dessa och att denna förmåga bär på möjligheten att förändra det nuvarande. Men för förändring krävs också kunskap och förståelse av det nuvarande. Eftersom jag menar att den subjektiva berättelsen och erfarenheten är en produktiv och viktig del av forandet av den kunskapen är den partikulära, eller individuella erfarenheten, central för verken i avhandlingen. Och liksom den ickelinjära och sammansatta personliga erfarenheten består *the sky is blue* av olika delar, fragment och irrfärder som befinner sig i en dialogisk situation med varandra.

Våren 2010 befinner jag mig tillsammans med några av mina doktorandkollegor i Berlin. På grund av askmolnet från Eyafjallajökulls utbrott på Island blev inte vår hemresa som planerat. Våra flyg liksom många andras ställdes in. Vi bokade i stället tågbiljetter från Berlin till Rostock och båtbiljetter från Rostock till Trelleborg och för sträckan Trelleborg till Stockholm bokades en hyrbil. Resrutten var klar med tåg & båt & bil. I min hjärna ackompanjeras minnena av Berlinresan av Fläskkvartettens låt *Tåg & Flyg & Båt*.¹ Men vår resa gick ju inte alls i den ordningen och det var inte heller förrän på hemvägen, på tågresan mellan Berlin och Rostock, som låten i takt med rälsens

1. Fläskkvartetten, *Jag gör vad som helst för lite solsken*, spår 2: "Tåg & Flyg & Båt", MVG Records, 1998

dunkande letade sig fram i mitt huvud.² Men trots detta lägger den sig likt ett ljudspår i ett filmklipp över hela mitt minne av resan. Berlinresan våren 2010 är för evigt ihopkopplat med Freddie Wadlings mörka röst, och min egen inre [!] röst som svagt nynnar med, i låten *Tåg & Flyg & Båt* med textrader som "...du kom så långt, så långt ifrån mig..." eller "Då, vår kärlek brann, vi såg varann precis som stjärnor högt i det blå...". En djupt melankolisk låt om avstånd och förlust vars innehåll ohjälpligt kommit att prägla mitt minne av Berlinresan. Jag minns också en annan tågresan. En resa från Vyshniy Volochek till Moskva. Som nyantagna doktorander i september 2006 hamnade Andreas Gedin och jag i Ryssland, närmare bestämt på en dacha strax utanför Vyshniy Volochek.³ På hemresan, på tåget mot Moskva, satt vi och samtalade, Andreas och jag, samt Fredrik Svensk.⁴ Jag har nästan helt glömt vad vi talade om. Jag minns det stämningsfulla landskapet som passerade utanför tågfenstret, ett skymningslandskap med en svag rosa himmel vid horisonten och dovt gröna ängar i förgrunden och att jag sa något om detta, om det vackra landskapet och den sjunkande solen, och att Andreas då lakoniskt och halvt på skämt påpekade att melankoli historiskt har betraktats som en sjukdom och att jag tänkte; "Ja, kanske är det så det är. Jag är sjuk. Sjuk i huvudet."

Men i boken *Melankoliska rum* har Karin Johansson valt att inte betrakta melankolin som en sjukdom, utan i stället undersöker hon den som olika känslotillstånd. Hon menar att den så förstådd berättar om mänsklig sårbarhet. I boken beskrivs de melankoliska tillstånden som gränstillstånd mellan anpassning och revolt. "De ligger bokstavligen i skarven mellan jaget och samhället", skriver hon. Eller "Melankolin tvingar alltså upp relationen mellan jaget och omvärlden i ljuset. Nästan alltid står den för alienation eller revolt mot det bestående".⁵ Min melankoli är som en svart blank insjö. Ett sammetslent vatten. Irrande skraddare. Vita näckrosor med oljiga stjälkar. Pors. Lockande och sött men samtidigt en aning avigt och skrämmande. Melankolin skaver och skavandet pockar på uppmärksamhet. Johannissons beskrivning av melankolin har förmått mig att uppmärksamt vända

2. nr.325-327 2010-04-17 rostock. Askmolnet från Eyjafjallajökulls utbrott på Island hindrar oss från att åka flyg hem. Jag är inte särskilt orolig utan tänker att det ordnar sig på något sätt, i värsta fall får man väl stanna lite längre i Berlin. Men det är andra i gruppen som är stressade över att komma hem. Till slut arrangeras hemresan med båt från Rostock till Trelleborg. Vi åker tåg från Berlin till Rostock. Från Rostock går det en färja till Trelleborg. I Trelleborg vänta en hyrbil. I huvudet klingar Fläskkvartettens låt *Tåg & flyg & båt* från albumet *Jag gör vad som helst för lite solsken*. En sorglig låt om avstånd och att bli lämnad. Resan blir trevlig. Detta mer långsamma sätt att färdas känns mer riktigt. Man hinner med. ur "jag samlar på himlar, jag samlar på himlen-anteckningar", *the sky is blue*, Kning Disk, 2011

3. Resan till Ryssland skedde inom ramen för *Education Annex* som var Konsthögskolan Valand del i det större tvärvetenskapliga forskningsprojektet *Passionen för det reala* vid Konstnärliga fakulteten på Göteborgs Universitet. Projektet påbörjades vid min början som doktorand höstterminen 2006. Se *ArtMonitor* 9/2010, 2010

4. Svensk, Fredrik, konstkritiker och curator, samt lektor på Konsthögskolan Valand och Högskolan för Fotograf i konstteori.

5. Johansson, Karin, *Melankoliska rum*, Albert Bonniers Förlag, 2009, se inledning s. 12 och s. 23, samt s.30

mig mot skavandet för att försöka beskriva och gestalta vari skavandet består. Tiden som doktorand har gett mig möjlighet till att förstå att det är just denna skavande skarv som jag genom mitt konstnärliga arbete vill undersöka. En förståelse som inte endast beror på den fördjupning av arbetet som en doktorandlön på fyra år gav utan också för att doktorandtjänsten för mig har inneburit, i bokstavlig mening, att befinna mig i en sådan skarv.

Som doktorand uppbar jag lön från staten. Det förpliktigade. Mot staten och dess medborgare, det var med deras medel som jag kunde sitta i det avsides placerade doktorandrummet på konsthögskolan Valand och fördjupa mig i mina arbeten. Ett tyst rum. Med en gallerinhägnad brandtrappa strax utanför fönstret. Gallret delade vyn mot Valands innergård i rutor och brandtrappans trappsteg skar utsikten mitt itu, vilket gjorde att också de personer som passerade delades på mitten. Från positionen sittande vid skrivbordet kunde jag endast se dem från midjan och neråt. Trots detta kunde jag många gånger genom kläder och gångstil avgöra vilka de var. Andra gånger när jag ville stilla min nyfikenhet om vem benen tillhörde, eller helt enkelt försäkra mig om att det var personen som jag trodde det var, fick jag resa på mig till halvstående för att därifrån se ut ovanför trappstegen och på så

sätt se ansiktet och kunna avslöja personens identitet. Det var i detta rum som jag funderade över min upptagenhet av ett sådant banalt fenomen som en blå himmel. Den statliga lönen tickade på. Lönen väckte en stark vilja *att göra* för stat och mina medmänniskor, att vara nyttig, men samtidigt kände jag en stark motvilja mot att vara nyttig inom det universitet vars utbildning och forskning allt mer kommit att bli beroende av marknaden och dess krav. Effektivitet och lönsamhet.⁶ Jag sätter mig på tvären. Jag vill själv. Något annat. Halkar. Trillar. Reser mig och går baklänges. Blir nervös. Känner mig klämd. I skarven. Mellan er andra, staten, och mig själv. Ibland modig. Jag fortsätter att fotografera himlen. Känner mig som ett motstånd, som en resistor, i ett elektriskt flöde. Frågan är hur starkt motståndet skall vara. Vad tål jag? Spänningen i flödet får inte bli allt för hög. Alienationen inte allt för stor. Måste släppa efter en aning, vet bara inte hur. Jag ger upp leken med fotnoterna som innebar att jag såg till att placera mitt eget namn i *notapparaten* jämte manliga storheter som Jacques Derrida och Michel Foucault.⁷ En viss ordning måste det ändå få finnas. Men jag släpper aldrig taget om känslan som Gilles Deleuze och Félix Guattaris bok *A thousand plateaus – Capitalism and Schizophrenia* ingav mig.⁸ Det är på ytan det händer. Ni vet hur darrningar på ett vatten sprider sig. Hejdlöst. Inte ens den knappt märkbara rörelsen från skraddarens lätta snuddning låter sig hejdas. Således dyker jag inte särskilt djupt i det sammetslena vattnet. Håller mig vid ytan där vattnets krusningar möter vindens doft av pors, vid ytan där näckrosens hårda kronblad möter den sladdriga och slemmiga stjälken. Håller mig vid ytan.

6. se Sven-Eric Liedmans artikel "Tid för erfarenheter eller bara tid för yrkesförberedelse? – Om universiteten och deras uppgift" i *Psykoanalytisk tidskrift* 2009/ 26-27. I artikeln ger Liedman genom tre olika tidskalor en övergripande bild av hur universitetens uppdrag har förändrats i tid beroende på vem som har makten om dess ledning. Genom den senaste genomförda reformen, Bologna-reformen, har, menar Liedman, högskolan och näringslivet knutits allt tätare samman. På s.8 skriver Liedman: "De olika tidsskalorna ger oss olika perspektiv på det undflyende nuet. I det långa perspektivet framstår universitetet framför allt som en sällsamt sammansatt organisation. I det mellan långa hamnar massuniversitetets uppkomst och utveckling i fokus. Det korta perspektivet låter dagens dominerande tänkesätt framträda i sin nakenhet: bristen på eftertanke och den ängsliga anpassningen till vad som uppfattas som ekonomins krav."

7. Ända in i slutet av avhandlingsarbetet var jag sysselsatt med en grupp texter i vilka jag "korsciterade" mig själv på ett sådant sätt att mitt namn hamnade intill dessa storheter. Det var en ironisk lek i vilken jag försökte både visa på och upphäva hierarkin mellan avancerade och etablerade tänkare som Jacques Derrida eller Michel Foucault och mig själv. Jag var länge väldigt road av denna lek, men tyvärr var kvalitén på texterna inte tillräcklig bra för att avsnittet med denna grupp texter kunde vara kvar i avhandlingen. Jag hade varit tvungen att skriva på ett annat sätt för att driften med akademins normerande och hierarkiska uppbyggnad skulle framgå. Ett arbete som jag inte rodde hem och därför fick lägga åt sidan. Jag blev bland annat mycket hårt kritiserad för dessa texter på mitt 50 % seminarium av min opponent Stefan Jonsson.

8. I januari 2007 på sin födelsedag överränner min dåvarande bihandledare idéhistorikern Mikela Lundahl *A thousand plateaus* till mig. Hon har fått den som present men har redan ett exemplar. Hon överränner den till mig på villkoret att jag lovar följa en på Göteborgs universitet planerad läsecirkel av boken. Den anordnades inte som en kurs utan var helt enkelt en sammanslutning av doktorander, masterstudenter, lektorer och professorer som var intresserade av att läsa och diskutera boken. Alla från olika ämnen. Närvarande var bland annat filosofen Mats Rosengren, konstteoretikern Fredrik Svensk, vetenskapsteoretikern Christopher Kullenberg, sociologen Karl Palmås, arkitekten Kerstin Elias, biologen Adam Brenthel, doktorandkollegan Otto von Busch. Läsningen av boken fick en stor betydelse för hur jag sedan tänkte i arbetet och av utformningen av min avhandling.

Januari och februari 2006 befinner jag mig, genom ett ateljéstipendium från NIFCA, på ett mörkt Island, närmare bestämt i Hafnarfjörður.⁹ En trist småstad vars enda tillgång är det karga isländska landskapet som den är placerad i. De få ljusa timmarna använder jag till att cykla från staden ut i landskapet. Man ser långt. Svart lava, små hus, branta kuster och ett stort hav. Vädret växlar snabbt. Ett soligt landskap kan i nästa sekund vara insvept i en tjock dimma eller ett tätt snöfall. En dag får jag syn på en lång, mycket smal, remsa land som sträcker sig rakt ut i havet från en liten strand. Ett streck av grus och sten. Jag promenerar ut på den. Stannar upp då och då och plockar i snäckor och stenar. Skapar mönster. Vitt och svart. Runt och vasst. Avlånga skrovliga blåmusslor lägger jag som blomblad runt en stor vit snäcka. Plötsligt intensifieras havsfåglarnas skrånande. Det skrämmer mig och med en känsla av starkt obehag återvänder jag snabbt till stranden och cyklar därifrån. Från en höjd på landsvägen tittar jag tillbaka mot den lilla stranden från vilken remsan stuckit ut. Stranden och remsan är nu borta. Översköjda av ett snabbt stigande tidvatten. Samma kväll deltar jag som åhörare vid ett panelsamtal.¹⁰ En mycket lång isländsk man i gammeldags kostym pratar lyriskt om ett exotiskt Turkiet.¹¹ Den försvunna landremsan och fåglarnas intensiva skrånande gör sig påmint och jag känner mig mycket arg och irriterad. Island! Dagen efter skriver jag en upprörd text. Exotism? Texten blir sedan en inlaga i ansökan till doktorandtjänsten på Konsthögskolan Valand.¹²

Månaderna på Island var ett avbrott från brödarbetet som säkerhetskontrollant på Landvetters flygplats. Ett brott. En skarv. Mellan den i mig kvardröjande och rullande vardagen och ett främmande landskap. Och tiden. Tid åt mig. Kanske var detta anledningen till att jag sökte doktorandtjänsten. För att få tid. Eller så var det helt enkelt på grund av den obegriplighet som jag kände inför konstnärlig forskning.¹³ Samma obegriplighet som inför Islands mycket knöliga och oformliga

9. Nordic Institute for Contemporary Art, NIFCA var under åren 1997-2006 Nordiska Rådets expertorgan för konst, arkitektur och design.

10. Panelsamtalet var en upptakt inför ett samarbete runt begreppet Homesick. Deltagande var de tre nationerna och konstcentren: Platform Garanti Contemporary Art Center, Istanbul (Turkey), the Center for Contemporary Art, Tel Aviv (Israel) och CIA.IS – the Center for Icelandic Art samt the Akureyri Art Museum (Island). Den gemensamma nämnamnaren för nationerna var att ingen är medlem i Europeiska Unionen, EU, och därför betraktar sig själva som perifera i den europeiska gemenskapen. <http://www.cia.is/news/index.htm#06>

11. Sjón (Sigurjón B. Sigurðsson) författare.

12. ”Om identitet knuten till nation eller till graden av globalisering och internationalisering” en version av texten finns publicerad i *ArtMonitor* 9/2010, 2010.

13. Jag har ett starkt minne av hur jag under en middag står vid ett öppet fönster tillsammans med Cecilia Grönberg, hon röker, och samtalar om konstnärlig forskning. Jag försöker förstå genom frågor och påståenden till Cecilia, som vid den tidpunkten var doktorand, vad konstnärlig forskning innebar. Detta var tidig höst 2005 och Cecilia hade varit doktorand på Högskolan för fotografi cirka ett år.

svarta lava. Eller så var det för att projektet *Passionen för det reala*, som sedan tog oss till Ryssland, verkade så givet och självklart för mitt arbete.¹⁴ Det kan också ha varit för den välbekanta blå himlens skull som jag sökte tjänsten.¹⁵ Varför väljer man att göra det ena eller det andra i sitt liv? Frågan är inte lätt att bevara. Tiden går och minnet sviker, och i efterhand har man en så tvingande lust allt lägga saker till rätta. När forskningssekreteraren Anna Frisk ringde och meddelade mig att en av doktorandtjänsterna blivit min satt jag i en mörkblå uniform, en röd slips, en vit skjorta, i en liten vaktkur på Landvetters flygplats. I en kur placerad på gränsen mellan allmän plats och ett säkerhetsområde. Ingen passerade mig utan att mina snabba händer sökt i deras kläder och över deras kroppar efter främmande föremål. Knivar. Pistoler. Sprängmedel. Vätskor. I min ena framficka låg en utriven platsannons som sökte småhusförsäljare. Försäljare av små ekologiska trähus. Det kan jag göra, tänkte jag. Jag kan stå ut med att sälja små ekologiska trähus. På

14. Angående *Passionen för det reala* se fotnot 3.

15. Sommaren 2005 började jag fotografera den blå himlen i Turkiet. Detta är startpunkten för mitt verk *jag samlar på himlar, jag samlar på himlen*. Det är ett verk i process och centralt för mitt avhandlingsarbete. Att det startade i Turkiet är en följd av att min före detta sambo är från Turkiet. Vi har under våra barns uppväxt, cirka nitton år, tillbringat de flesta somrar i Turkiet.

den direkta frågan om varför jag sökte platsen som doktorand svarar jag aldrig att det var för att slippa brödarbetet som säkerhetskontrollant. Jag nämner inte heller de ekologiska småhusen. Eller tiden. Jag brukar svara att jag ville skriva. Utveckla mitt skrivande. Svaret är en del av sanningen, men ändå känns det som en alltför enkel utväg. Det finns inget enkelt svar på frågan. Sanningen finns förmodligen i blandningen av ett till synes banalt svar som att komma ifrån ett trist brödjobb, ett seriösare svar som viljan att skriva och i skäl av en mer privat karaktär. Det privata sölar ner. Jag spiller ofelbart när jag skriver. Jag läser Siri Hustvedts bok *Den skakande kvinnan* om hennes idoga kamp för att förstå sin skakande kropp. Hon tar med mig på en spännande färd genom neurologiska, biologiska, psykiatriska, historiska och psykologiska förklaringar till den skakande kroppen. I boken citerar hon Rita Charon, läkare och filosofie doktor i litteratur:

Icke-narrativ kunskap försöker belysa det universella genom att överskrida det enskilda; narrativ kunskap försöker i stället, genom att titta noga på individuella människors sätt att ta upp kampen med livets villkor, belysa det universella i människans villkor genom att blottlägga det enskilda.¹⁶

I sin bok använder Hustvedt sig av båda dessa kunskapshorisonter för att närma sig en förståelse av sin skakande kropp. Hon zoomar in och zoomar ut. På det viset synliggör hon en komplex bild av många olika möjliga orsaker och orsakssamband. De utgör ett fint nätverk i vilket det är omöjligt att skilja den biologiska kroppen från den psykologiska eller den vetenskapliga från den narrativa. Förståelsen av den skakande kroppen är helt enkelt beroende av vilken utkikspost man står på när man betraktar den. Så måste också berättelsen om min tid som doktorand vara. Den byter skepnad beroende på var jag ställer mig och genom vilken lins jag tittar. Det gör också historien om Island.¹⁷

September 2006 börjar jag som doktorand på Konsthögskolan Valand. Rastlös. Glad. Förväntan. Ni vet som när man som barn började skolan om hösten. Nya pennor. Glatt, omsorgsfullt valt, inslagspapper till böckerna. Genomskinligt var allra

16. Hustvedt, Siri, *Den skakande kvinnan*, Norstedts, 2009, s.33.

17. nr.150-160, 2006-02-28, island, Idag är himlen blå. Jag har till sist bestämt att göra en bussresa till den berömda källan Geysir. Det skulle kännas dumt att åka härifrån utan att ha sett vatten spruta upp från underjorden. Fast att jag inte är särskilt entusiastisk över resan skulle jag säkert ångra mig om jag inte gjorde den. Är trött på isländarnas egen entusiasm för den lilla ön. I förrgår tog Sverige olympiskt guld i ishockey och jag hälsade på Yoko Ono med sällskap i lunchrestaurangen vid den blå Lagunen. I morgon åker jag hem. ur ”jag samlar på himlar, jag samlar på himlen–anteckningar, a.a

finast men dyrast. Pappa som sent en kväll snillrikt viker in kanterna på pappret runt böckernas pärmar. Tänker på Cecilia i det öppna fönstret. Det skall klarna nu. Jag disputerar fredagen den 28 oktober 2011. Fortfarande har jag svårt att skilja på konstnärlig forskning och mitt övriga konstnärliga arbete. Tänker på bilden med cirkelarna från mina studier i genusteori. Fem poäng. Cirkeln för det kvinnliga könet och cirkeln för det manliga som läggs en aning omlott. I mötet dem emellan uppstår en skärva. Svårdefinierbar. Queer. En skarv. Nu läggs i stället en vetenskaplig och en konstnärlig cirkel omlott. En skärva. En skarv. Det är här som jag vill att min forskning skall dröja sig kvar. Det är detta som Hustvedt gör så bra i sin bok, hon upprättar samband mellan de mer vetenskapliga förklaringsmodellerna och de narrativa, sin egen livsberättelse. Den skakande kroppen blir något mer än en sjuk kropp. Eller man kan också använda Harry Martinsons ord:

Människans styrka ligger i hennes svaghet. I kraft av denna sin svaghet och känslighet skapar hon kännandets egen mänskliga värld. Kännandet skapar den mänskliga rättsvärlden och vidgar verkligheten utåt och inåt genom arbete, forskning och självbekännelse. Märk självbekännelse! Ty den är den viktigaste centern i all klarhetskamp.¹⁸

2010-04-15. Vi, mina doktorandkollegor och jag har haft möte hemma hos vår huvudhandledare. Mika Hannula i Berlin. Nu står vi på en bro inte så långt ifrån Mikas hem. Jag har inte varit i Berlin tidigare. Mika berättar något på bron. Jag lyssnar inte så noga, känner mig inte särskilt närvarande. Funderar på om det är hängpilar som omhägnar ån vi står vid. Det är vackert med den spröda vårgrönskan, vattnet, himlen och den röda bojen. Jag fotograferar vyn och är mycket noga med hur den röda bojen blir placerad i bilden. Dess rödhet får mig att tänka på de röda inslagen i Jim Jarmuschs film *Mystery Train*. Hela filmen går i en dov blågrå nyans, förutom i de enstaka klipp där röda detaljer plötsligt blir kraftfulla inslag i det dova blågrå. Som röda stjärnskott. Så tänker jag om bojen. Utan den röda bojen skulle det gröna inte bli meningsfullt.¹⁹

Så har det nog varit. Tiden som doktorand. Jag har inte varit särskilt närvarande, jag har pysslat med mitt. Jag har också varit rädd. Mycket ängslig. De akademiska kraven. Cirkelarna som möts. Ögonen på mig. Prestationen. Gör något. Jag fotogra-

18. Martinson, Harry, *Svärmare och harkrank. Midsommardalen. Det enkla och det svåra*, Bonniers, 1937–1938–1939, *Svärmare och harkrank* s.23

19. Jarmusch, Jim, *Mystery Train*, Orion Classics, 1989

ferar himlen. Är förälskad. Är någon annanstans. Men jag har ju fått tjänsten. Nu är jag i akademins tjänst, nu är jag i konstens tjänst. Jag är till tjänst för forskningen. Jag forskar. Jag gör en avhandling med titeln, *the sky is blue*.²⁰ Men det vet ju redan alla att den är. Men inte jag. Jag är faktiskt inte helt säker. Är himlen blå? Verkligen. Varför verkar alla andra så övertygade? I dagens DN läser jag en artikel av Aase Berg. Hon skriver:

Bildningen – och här snackar vi dessutom redovisad bildning, att berätta i texten att man är påläst – tycks övertrumfa alla andra kunskapsmässiga redskap, exempelvis livserfarenhet och öppen blick. Samtidigt har jag träffat många människor, i synnerhet kvinnor, som funkar på samma sätt som jag själv, det vill säga har svårt att återge vad det var Walter Benjamin sa egentligen, även om de faktiskt läste honom ingående för något år sedan. De har gjort kunskapen till sin egen och glömt bort namnet, ett sätt att tänka och skriva som förstås avfärdas som subjektivism.²¹

Jag brukar sjunka in i det jag läser, eller är det kanske tvärtom, det lästa sjunker in i mig. Det görs till mitt och det blir omöjligt att veta vem som påstått eller sagt vad. Det inkorporeras i tänkandet som pusselbitar som finner sin plats. Hur kan det redas ut, eller hur kommer man ihåg, varifrån alla dessa tusentals bitar som funnit sin plats i hjärnan har sitt ursprung?²² Jag köper nya anteckningsböcker. I olika färger. Orange; för tänkta citat från de lästa böckerna. Blå; för tankar och frågeställningar om avhandlingen. Vad som skall göras härnäst. Och så vidare. Grön; för föreläsningar och seminarier. Skriva upp vad andra säger. Tänkvärda saker. Saker att slå upp. Etcetera. Men ofelbart faller alla system sönder. Mitt arbete låter sig inte ordnas

20. Carlsson, Tina, *the sky is blue*, Kning Disk, 2011

21. Berg, Aase, *Streetsmart intelligens vinner till slut*, Dagens nyheter, 20120709, s. 6

22. Här börjar jag genast tveka och funderar på om den rätta formuleringen snarare skulle vara: "[...], varifrån alla dessa tusentals bitar som jag *skapat plats för* i min hjärna har sitt ursprung?" Hur medveten är egentligen akten som skapar mönster samt irrgångar i den gråa hjärnsubstansen som utgör ett tänkande jag? Jag funderar vidare över Aase Berg text och tycker det är ett problem att hon just hänvisar, det aktivt självreflekterande, eller med Martinsons ord, kännande, sätt att tänka till en kvinnlig sfär. Visserligen, och i det håller jag med henne, att lästid är patriarkalt privilegium. (Se nämnd artikel) Men framför allt riskerar den "redovisande bildningen" bli en form av tänkandets försäkring, där ens eget tänkande antingen skall säkras upp, eller än värre täckas över, av en mer accepterad och, som vi för handen redan vet, avancerad tänkare. En form av akademisk skolning i vilken rätten till det intellektuella förbehålls de akademiskt bildade. En hållning som jag under min tid som doktorand känt mig osäker och obekvämlig inför, även om jag till viss del förstår vikten av att redogöra för sina källor och också ge kredit åt de som stött och delvis också är upphovet till den kunskapsmassa man upparbetat. Men förutom den rena kunskapen om, låt oss säga, ett filosofiskt resonemang, så kan jag inte låta bli att tänka på hur jag skall använda mig av det i det levande livet, i vardagen, i det alldagliga händelsecentrum. Det är då jag gör det till mitt och glömmar av vilka som sagt vad.

i fack. Nästa gång köper jag därför en packe svarta anteckningsböcker. Snygga. Asksvarta. Klottret med blyertspennan blir mycket vackert på de matta asksvarta pärmarna. En bok i taget. 1, 2, 3 ..., det fungerar inte heller för rätt som det är känns det fel att just det ena skall komma efter det andra och då vänder jag på den svarta boken och börjar anteckna bakifrån. Sedan tycks boken vara fulltecknad. Men det är den inte. Det är antecknat en bit in från början och en bit in från slutet, men i mitten är bladen fortfarande tomma och vita. Så har det varit. Alltid en oskriven vit yta.

Att doktorera var svårt. Svårare än jag hade föreställt mig, men också mer givande än vad jag hade förväntat mig. Jag fick tid att skriva. Det gjorde mig lycklig. I skrivandet har jag utan oro ägnat mig åt mina tankar. Varit nersjunken i dem, som i badet i sjön, med det sammetslena blanka vattnet. Men då och då måste man lyfta upp huvudet ur vattnet, vara i skarven. I det våta håret känns då genast porsvinden kyligare. En dag möter jag en kollega på gatan utanför mitt hus. Han är på hundpromenad och vi kom att tala om vad vi gjorde nu, nya projekt, stipendier, hur det går, med allt, med konsten, med karriären. Jag ser det som en tävling, säger han. Konsten. När jag ser ett videoverk så tänker jag att jag skall bevisa att jag kan göra det bättre. Jag skall fan göra det bättre! säger han. Jag kände mig oförstående. Inte för att jag inte känner igen tävlingsmomentet. Jag springer ofta längs med sjön. Ingen får springa om mig i uppførsbacken. Spring gärna förbi mig i nerför och på raksträckan, men när backen kommer tar jag dig. Det gör jag! Jag är stark i uppførsbackar. Det är bara det att tävlingsmomentet har gått mig förbi när det kommer till konsten. Jag försöker läsa av hur kroppen rör sig i vattnet. Krusningarna. De tvingande strömmarna. Mitt motstånd. Du måste kontextualisera. Plikttroget ser jag efter hur de andra tar sig fram. Hur de rör sig i vattnet. Somliga slår volter. Andra forsar fram. Stora yviga tag bryter vattenytans blankhet. Vattnet riktigt skummar och svallet av rörelsen upphör långt senare efter att kroppens rörelse upphört. Jag har upprepat detta för de studenter jag har haft. Du måste kontextualisera. Samtidigt letar jag förtvivlat i huvudet efter namn på konstnärer vars arbeten de borde känna till och studera. Ibland hittar jag riktigt bra och passande namn men lika ofta kommer det inget alls. Jag är inte så bra på namn.²³ Jag åker inte heller på så många stora utställningar som biennaler

23. "Kring ruinen närmast muren växa såsom vanligt är vid torpruiner – nässlor. Då jag böjer mig ner för att syna en glasbit som tittat på mig, nässlar jag handen, och strax därpå stukar jag handleden. Omigen. Jaha, Det är en iakttagelse jag ofta gjort att nässelgift i närheten av en led påverkar den så att man strax därpå vid minsta stöt stukar sig. I min barndom, då jag gick mycket barfota, var det fotlederna. Stukningen brukar inte vara svår. Den går över på någon timme. Jag kallar det nässelvickning. Kanske ha andra observerat den och beskrivit den före mig. Det vet jag inte. Man hinner inte och har inte kunskaper och kapacitet till att kunna läsa en milliondel av vad som tryckes. Och där är vi inne på originalitetsjaktets psykologi. Kanske föds originalitetsjaktet just ur osäkerhetskänslan inför den överväldigande floden av allt som redan är beskrivet. Vad hela världsbiblioteket sammanlagt innehåller kan ingen levande veta, det vore minst lika svårt som att veta sig in överallt i naturen." Martinson, Harry, a.a. s.35-36.

och liknande. På biennaler vinner det smarta och snabba. Det kvicktänkta. Det mer långsamma som kräver din tid förlorar. Dypölen. Det klara vattnet är roligare. Om jag ändå var bra på titlar, de är snabba. ”jag samlar på himlar, jag samlar på himlen” är inte en så bra titel. Men titeln på min avhandling är bra, *the sky is blue*. Ett självklart och alldagligt påstående. Men kanske borde den ha varit på svenska. *himlen är blå*. Enklare. Jag valde engelska för att det engelska språket liksom titeln, *the sky is blue*, tycks göra anspråk på något universellt. Men nu ångrar jag mig lite. *himlen är blå* hade varit fint.

TINA CARLSSON - SAMTAL

Helga: Apropå vad du skrev om melankoli, om skavandet. Jag uppfattar det inte som att detta är skälet till att du sökte dig till forskningen utan en reaktion som kom när du väl var där. Och längre fram skriver du om att du sökte doktorandtjänsten för att få tid. Tid är viktigt. Sedan skriver du att du sökte på grund av att den konstnärliga forskningen verkade obegriplig, någonting som du ville förstå. Ytterligare längre fram antyder du att du sökte för att slippa ett otillfredsställande arbete. Och sedan skriver du att det var för att du ville skriva. Slutligen anger du ett skäl av ”privat” natur. Du har uppenbarligen ägnat mycket energi åt denna fråga. De olika svaren utgör ett slags motstånd mot att ge ett tillräckligt svar i efterhand, och du berättar någonting med det. Nu efteråt fortsätter du ett vandrande sätt att vara med frågan som skiljer sig från de andras svar och du problematiserar svaren. Men det slår mig att du också slutar med ”skarven”, där du började. Var finns dynamiken? Måste du inte utveckla detta, nu efteråt?

Tina: Jag tycker nog att det har varit svårt hela tiden. Och att det fortfarande är det. Men en sak som har hänt är att jag har utvecklat mitt skrivande. Tanken är att det sätt jag skriver på också uttrycker det jag talar om. Så att texten inte bara är deskriptiv. De inskjutna partierna om melankolin och vattnet är tänkta så, skavande. Och det är också så min avhandling är tänkt att fungera. Att avhandlingen blir till när jag är där, att jag solar mig runt. Att den i sitt gestaltande också är det den talar om.

Andreas: Jag tänker på något som vi har diskuterat tidigare, detta att man som forskare behöver någonting att spjärna emot och relationen till handledarna. Det vore farligt om den konstnär-

liga forskningen var till för att forskarna, konstnärerna, skall få sin verksamhet bekräftad. Och apropå det har jag lagt märke till en motsägelse eller i varje fall två motverkande krafter i din text. Du talar särskilt i början om din konstnärliga forskning som ett slags melankoliskt tillstånd, som flytande i ett motståndslöst vatten. Men sedan är texten fylld av motsatsen, av motstånd. Det verkar bitvis som att ditt motstånd i sig till och med har ett egenvärde för dig. Jag uppfattar det som att melankolin och motståndet befinner sig på olika medvetandenivåer i texten. Och jag tänker mig att denna spänning kan vara produktiv, som forskare behöver man både motstånd och bekräftelse. Hur ser du på denna dubbelhet eller motsättning? Är den en fungerande metod?

Tina: Jag upplever det inte som en dubbelhet. Vattnet är inte bara motståndslöst, det kan vara grumligt också, och det förekommer en dypöl på ett ställe i min text. Det handlar om att vara inne i texten när jag skriver. Ibland när jag skriver så flyter det bara på. Då utspelar sig skrivandet endast mellan mig och texten och frågeställningarna. Men sedan, när jag skall skriva och reflektera, när jag måste tänka på läsaren, då händer någonting annat, då upplever jag ett stort motstånd.

Andreas: Men detta att dela med sig av sitt verk, det är ju ett viktigt moment i den konstnärliga forskningen. Och jag undrar om inte motstånd kan vara till nytta i forskningen. Vad betyder egentligen detta med motstånd och bekräftelse i forskningen för dig? Undviker du det? Du har till exempel bytt bihandledare, och oavsett denna specifika händelse så kan det ju vara bra med en handledare som ger motstånd. Hur ser du på detta?

Tina: Jag tycker inte att jag undvikit motstånd,

och att ha bytt bihandledare är jag ju inte ensam om. Det är väl snarare brukligt. Jag har absolut mött mycket motstånd både hos min första bihandledare och vid två av mina etappseminarier och det motståndet har jag på sätt och vis också själv sökt genom formen och språket som jag valde för avhandlingen. Jag menar ju att vissa av mina texter också är verk. Å andra sidan, när jag gjorde en presentation i Dublin på ett seminarium fick jag ett stort positivt gensvar och här i Göteborg finns det en grupp teaterstudenter som uppmärksammat följer vad jag gör. Så det är dubbelt. Men jag kommer att fortsätta skriva på detta vis i mitt nya projekt.

Magnus: Jag förstår att du vill att din text både skall vara gestaltande och reflexiv. Samtidigt finns det någonting mycket hemlighetsfullt över den. Även i en litterär dramaturgi, som denna text har, så ger man ju svar. Men här undrar man

till exempel varför du blir så arg på Island. Det förekommer måsskrik, någon höll ett föredrag, det finns referenser till exotism med mera. Men det finns inte ett fungerande dramaturgiskt svar. Samma sak gäller den melankoli du beskriver i samband med berlinresan. Visserligen behöver det inte nödvändigtvis finnas svar i texter, men jag vill diskutera ditt hantverk. Vi skall inte bedriva textkritik i dag, men texten skall ju vara ett verk och då måste man kunna fråga sig hur de olika nivåerna opererar, om det fungerar. Det är kanske inte en direkt fråga, men något att fundera över.

Tina: Jag tar med mig frågorna. Och, igen vill jag understryka, det är viktigt att detta är ett verk, att forskningens praktik kommer in också i detta samtal. Att den konstnärliga gestaltningen är närvarande.

Niclas: Din avhandling utgjordes av en box med texter och bilder. Denna box var det första verket som placerades på bordet under en disputation i konstnärlig forskning vid Valand. Och du har ju verkligen mött motstånd. Mika Hannula, vår huvudhandledare, ville ju till och med avbryta ett seminarium därför att han tyckte att du och din opponent Magnus Haglund var så långt ifrån varandra att det var meningslöst att fortsätta ett relevant samtal. Min fråga till dig utgår från det Mika brukar fråga: vad är det man gör när man gör det man gör? Hur har din syn på denna fråga förändrats under forskningen? Och, hur har din syn på kunskap inom den konstnärliga forskningen förändrats under arbetet?

Tina: Det som varit viktigt för mig är frågan om vi inte kan producera kunskap i de verk vi gör, och inte i reflekterande texter om arbetsprocessen. Men det var så jag tänkte redan från början.

Magnus: Finns det någon motsättning mellan dessa två arbetsätt?

Tina: Nej, det behöver det inte. För mig har den drivande frågan varit: varför ville jag fotografera dessa himlar? Så mitt projekt är snarare ett slags undersökning av mig själv, inom ett slags samtida konstkontext. Varför gör man det man gör? Mitt arbete utgår från hur mitt personliga, subjektiva möte med samhället driver fram vissa verk.

Marta: Texter är ”maskiner som producerar betydelse”. Jag kommer ju från ett helt annat håll och har inte det konstnärliga som en klangboten närt jag läste din text. Så jag associerar din text till andra texter som reflekterar över den egna positionen, över påbudandet i den: vem gör positionen mig till? vem kan jag vara? vem vill jag vara? Så när jag läste din text så tänkte jag att det nog inte är så stor skillnad mellan

att vara en vanlig doktorand och en konstnärlig doktorand. Det finns ju skärvor av reflekterande texter inom till exempel genusvetenskaperna men också bland kvinnliga doktorander i stort. Där ställs frågor som: vem är jag i dessa rum? Vem tvingas jag att vara? Vilken – manlig vetenskap tvingas jag utföra? Jag tänker på en artikel i kvinnovetenskaplig tidskrift där några före detta doktorander utför ett minnesarbete utifrån dessa frågeställningar. Ibland verkar det som att den konstnärliga forskningen betraktas som så anorlunda. Men den här texten tycker jag visar på motsatsen, att ni delar upplevelsen av att befinna er i en såpass ensam och utsatt position. Ni är löften, under en begränsad period skall ni prestera så mycket. Bara detta att bli antagen till en doktorandutbildning väcker ett existentiellt ackord. Det är nog samma för alla.

Helga: Jag instämmer och vill tillägga att det finns någonting med detta att Tina intar ett lågt perspektiv. Detta att du arbetar som vakt på Landvetter, att du funderar på att bli småhusförsäljare ... vi känner igen oss i det, i att behöva tjäna pengar. Men det finns någonting som jag vill ta upp med denna text som text. Den verkar fungera på två olika nivåer, den är inte helt medveten om sig själv. Det skulle vara intressant om du som ett experiment skrev helt omedvetet och struntade i reflexionen. Nu låter du låter dina, mer omedvetna, bilder bära stora resonemang och du måste vara väldigt tydlig om det skall fungera. Den stora bilden i din text är vattenmetaforen. Du etablerar den som din egen melankoliska sjö. Men vad händer när du skriver om att sjunka ner i sjön, i skrivandet, porsvinden i håret ... så kommer mötet med din kollega och tävlandet ... sedan tillbaka i sjön men nu finns det underströmmar, forsande vatten. Det är två delvis olika bilder av vatten. Och jag undrar om du inte beskriver positionen som forskare, att du

tvungas upp till ytan, upp på en scen för att bli bedömd. Och det verkar som om du inte är helt omedveten om denna nivå i din text. Plötsligt har du skrivit fram ett annat vatten och det skulle kunna bli någonting intressant av detta, om du bara skrev omedvetet.

Elisabet: Jag tänkte på att du på ett ställe skriver att någonting är vackert. Att du kanske försöker beskriva skönhet men att intellektualiseringen erbjuder motstånd mot detta. Du använder sål-lan ordet ”vacker”. Du kanske undviker det?

Tina: Jag tycker inte att det är någon motsättning mellan det intellektuella och skönhet. Och jag är inte heller helt omedveten om att mina texter arbetar på olika nivåer, även om det är roligt att höra vad till exempel Helga har att säga om detta. I till exempel mina texter om den blå himlen och i barnens handstilar i breven tycker jag att det finns en poesi, att mina verk har en tydlig estetisk nivå. Men de handlar inte direkt om skönhet.

Andreas: Jag vill återkomma till din beskrivning av din melankoli, att konstnärlig forskning skulle kunna vara ett tillstånd. Det är ju en romantisk idé samtidigt som den konstnärliga forskningen brukar stå för motsatsen till romantik. Det slår mig att det kanske är en möjlig metod.

Tina: Som du vet så var jag ju också en aktiv doktorand som deltog i diskussioner, umgänge men beskriver det inte i texten. Det som har intresserat mig mer är min upplevelse av alienation. Och jag tror att jag delar den med andra. Inte minst med kvinnor och med andra som liksom jag kommer från arbetarklassen.

Magnus: Jag har en fråga till om textens hemlighetsfullhet. Det finns en not om Deleuze där ett

arbete av honom omnämns som mycket viktigt för din avhandling. Men du säger ingenting om på vilket sätt det har varit det.

Tina: Ja, det kanske är för vagt. Det handlar om rihzomet, om hur saker och ting vecklar ut sig ...

Magnus: Det låter ju mycket spännande! Skriver du någonting om detta i avhandlingen?

Tina: Nej, jag har inte utvecklat det.

Magnus: Men är inte detta just ett exempel på sådant som man i forskningen skall dela med sig av, inte minst till sina kollegor? Är inte det ett exempel på en del av uppgiften man har som forskare?

Niclas: Hur ser du på transparensens betydelse i ditt arbete?

Tina: Vad är egentligen transparens? I ”traditionell forskning” (vad det nu kan betyda) utgörs den av referenserna eller notapparaten. I notapparaten visar man vilka teoretiker man vilar sitt resonemang på. Ofta låter man tunga teoretiker legitimera sitt eget tänkande. Jag tycker att det kan finnas någonting auktoritärt med denna form av legitimerande. På ett liknande vis resonerar Aase Berg i den artikeln som jag citerar i min essä. Man kan ju se det som att man gör en teori till sin på så vis att den blir ett internaliserat redskap för de egna tankarna och handlingarna i vardagen, i livet. Den blandas med den egna erfarenheten. Och jag tycker att jag är transparent genom att vara öppen med mig själv, var jag kommer ifrån, hur jag tänker och känner. Basen, klangbotten är mitt levda liv med inspiration av till exempel Deleuze. Men jag tänker inte *med* Deleuze.

Helga: Jag vill anknyta till vad Magnus tidigare sa, den där scenen med vattnet. Du skriver: ”Men jag släpper aldrig taget om känslan som Gilles Deleuzes och Félix Guattaris bok ... ingav mig.” Det verkar som om du håller på att drunkna. Och samtidigt skriver du att det är på ytan det gäller, att du håller dig på ytan. Det är väl den som är teorin. Men det är någonting annat som händer under ytan, du beskriver att det är ett annat vatten. Och det cirklar kring upplevelsen av upplösning, sjunkande. Du skriver fram, men ändå inte fram.

Magnus: En öppen röst men ändå hemlighetsfull.

Tina: Det där under ytan symboliserar ett slags olydighet som har varit viktig för mig i arbetet.

Elisabet: Jag skulle vilja rekommendera två tänkare, Hélène Cixous och Clarice Lispector, som är viktiga för mig och som jag tror skulle kunna passa dig. Cixous utvecklar en essästil där skrivandet i sig utvecklar tänkandet. I skrivakten formas tanken. Det har relevans för ditt skrivande. Lispector har en mycket egen stil, hon skriver något slags icke-representation, mycket konkret. Hon formulerar vagheter och mellanrum.

Tina: Jag känner redan till dem, de står på min läslista. Lisa Tan har också använt sig av Lispector.

Marta: Jag tänker på att din text riktar sig ut, inte mot. Och jag tänker på den där handledaren du hade. Det finns en konflikt mellan två olika teoribruk. Teorin har ju funnits med på konsthögskolorna sedan början av 1990-talet.

Dess uppgift har varit att ställa frågor kring den konstnärliga praktiken och det är någonting annat än hur den används i övrigt på universiteten. Det är generellt sätt oförenliga förhållningssätt. En fackfilosof gör förstås någonting helt annat och blir förstås provocerad av det här.

Tina: Ibland har jag funnit en viss njutning i detta provocerande.

Helga: Du gör forskningen till praktiken och konsten till det som inte vet.